

Eduskunta
Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Lakivaliokunta torstai 6.02.2025 klo 10.00 / HE 220/2024 vp / Asiantuntijapyyntö
Poliisitarkastaja Pekka Heikkinen

Poliisihallituksen lausunto asiassa: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikosuhrimaksusta annetun lain muuttamisesta

1 Aluksi

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Poliisihallituksen asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa, koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi rikosuhrimaksusta annetun lain muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan, että rikosuhrimaksun rahamääriä korotettaisiin 50 prosenttia. Lisäksi maksun oikeasuhtaisuuden turvaamista koskeva säännös laajennettaisiin koskemaan oikeushenkilöä. Muutoksenhakua koskevaa säännöstä laajennettaisiin vastaamaan perustuslaissa asetettuja vaatimuksia.

Rikosuhrimaksujen korottamisen tavoitteena on turvata rikoksen uhreille tarpeellisten tukipalvelujen saatavuutta sekä edistää rikollisuudesta aiheutuvien haittojen ja kustannusten oikeudenmukaista jakamista. Samalla vastataan rahan arvon muutosten aiheuttamiin rikosuhrimaksujen korotustarpeisiin. Ehdotus pohjautuu pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman kirjaukseen selvittää mahdollisuudet korottaa rikosuhrimaksuja.

2 Lausunto

Poliisihallitus kannattaa rikosuhrimaksujen korottamista esitetyllä 50 prosentilla, semmin-kin kun sekä lain säätämisestä että maksujen tarkastamisesta on kulunut jo pidemmän aikaa. Prosentuaalisesti huomattava korotus on lisäksi perusteltua sen vuoksi, että saata- vat tuotot kattaisivat paremmin lisääntyviä ja yhä enemmän tarvittavia tukipalveluita, joi- den tuottaminen ja toteuttaminen liittyy tiiviisti EU:n ja muiden kansainvälisten velvoittei- den toteutumiseen Suomessa.

Poliisin osalta tässä yhteydessä on tärkeää todeta, että tukipalveluiden kattavan ja nopean toteutumisen edistäminen ja varmentaminen tukee parhaiten rikoksen uhrin asemaa ja hänen oikeuksiensa toteutumista. Lisäksi on huomionarvoista, että poliisi on usein toimija

erilaisissa akuuteissa tilanteissa, joiden jälkeen mahdollisimman nopea tukitoimijoiden toiminnallinen vaste on ensiarvoisen tärkeää, etenkin uhrin kannalta, mutta myös viranomaisvelvoitteiden asianmukaisen toteutumisen vuoksi.

Käytännön toiminnan tasolla tukipalvelutarpeet näkyvät ja tuntuvat sekä valtakunnallisesti että paikallisesti sen tiivistetyn yhteistyön kautta, jota poliisi tekee mm. Terveysten ja hyvinvoinninlaitoksen (THL) ja Ensi- ja turvakotien liiton (ETKL) sekä etenkin Rikosuhripäivystyksen (RIKU) kanssa.

Konkretiaa tiivistyneen yhteistyön myötä on mm. se, että poliisin ohjaukset Rikosuhripäivystykseen ovat lisääntyneet vuosi vuodelta. Vuoden 2018 luvuista (2482 ohjausta), vuoden 2024 lukuihin (6929) ohjauksissa on kasvua n. 179 prosenttia. Naisten osuus (2018/2021 ja 2024/5139) on lisääntynyt n. 154 prosenttia ja miesten osuus (2018/445 ja 2024/1631) n. 266 prosenttia.

2.1 Kustannusvaikutukset

Esitysluonnoksen muutoksilla on vaikutuksia etenkin poliisin tietojärjestelmiin, koska rikosuhrimaksu määrätään myös sakkomenettelyssä, jos käsiteltävästä rikoksesta säädetty rangaistus on enintään kuusi kuukautta vankeutta. Rikosuhrimaksu määrätään mm. seuraamuksina liikenneturvallisuuden vaarantamisesta ja kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta. Sakkomenettelyssä rikosuhrimaksu lisätään kiinteänä summana sakon kokonaismäärään.

Muutoksia tulisi tehtäväksi kaikkiaan kolmeen tietojärjestelmään, joita ovat poliisiasian tietojärjestelmä (PATJA), poliisin operatiivinen lomakesovellus (POLO) ja liikennevalvontasovellus (LVS). Käytännössä näihin järjestelmiin muutetaan käytettävän rikosuhrimaksun suuruus, minkä lisäksi on huolehdittava lievemmän lain periaatteen mukaisesti siitä, ettei muutettavaa summaa käytetä takautuvasti.

Poliisihallituksen järjestelmäkehitykseen vuodelle 2025 varattu rahoitus ei riitä muutosten toteuttamiseen, jonka vuoksi tarvittavien muutosten toteuttaminen vaatii lisärahoitusta. Poliisihallitukselle muutoksista aiheutuvien kustannusten määrä on arvioltaan enintään 20 000 euroa, tarkemman summan vaatiessa vielä selvityksiä ja mainittuja toteutuksia, joiden jälkeen kustannukset tiedetään tarkemmin.

2.2 Muuta

2.2.1 Lähisuhdeväkivalta

Poliisihallitus haluaa kiinnittää erityistä huomiota siihen, että eduskunta on hyväksynyt rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovellusta annetun lain (sovittelulaki) muutoksen (HE 130/2024 vp), jonka mukaan soviteltavaksi ei saa ottaa, eräin poikkeuksin, ns. lähisuhdeväkivaltarikosta.

Eduskunta on vastauksessaan 153/2024 vp edellyttänyt, että hallitus vahvistaa ja kehittää vanhempien, perheiden sekä lähisuhdeväkivallasta epäiltyjen ja uhrien tukea ja palveluja sekä palveluihin ohjausta, samoin kuin huolehtii tuen ja palvelujen riittävästä rahoituksesta lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi.

Myös lakivaliokunta on pitänyt mietinnössään LaVM 10/2024 vp välttämättömänä, että lähisuhdeväkivallan sovittelusta luovuttaessa erityistä huomiota kiinnitetään riittävien tukipalvelujen ja palveluohjauksen turvaamiseen ja ryhdytään välittömiin toimiin palveluohjauksen sekä tukipalveluiden vahvistamiseksi ja resursoimiseksi.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan myös sovittelulain muutoksen johdosta on erittäin tärkeää, että tukipalvelut ja niiden rahoitus turvataan jatkossa laajemminkin. Pitää muistaa, että sovittelutoimijat ohjaavat asiakkaitaan aktiivisesti myös muiden palveluiden piiriin, ja tätä ei siis enää tapahdu lähisuhdeväkivallan osalta, joten jotenkin tämä kokonaisuus tulisi huomioida ja korvata palveluiden saatavuuden ja niihin ohjaamisen osalta.

2.2.2 Ennalta estävä toiminta

Lähisuhdeväkivaltaa tulee tarkastella laajempana kokonaisuutena. Esitutinnan ja rikosvastuun toteutumisen ohella, tulisi kiinnittää enemmän huomiota kokonaisvaltaiseen, eri viranomaisia koskevaan rikostorjuntaan ja myös ennalta estävään toimintaan. Tähän kaikkien tulee kuulua rikoksen uhrin tukipalveluiden ohella myös rikoksista välillisesti kärsivien, kuten lasten ja muiden läheisten sekä myös rikoksentekijöiden (ns. tekijätyö) palveluita. Ainoastaan kaikkien osapuolien auttamisella pystytään puuttumaan ja katkaisemaan ylisukupolvisen ja uusiutuvan lähisuhdeväkivallan kierteitä.

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 04.02.2025 klo 15:16. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.